

นักศึกษา 4.0 กับการเพิ่มพูนคุณธรรมจริยธรรม

Student 4.0 with an Enrichment Morality and Ethics

ภัทรนันท์ สุรชาตรี (Phattaranan Surachatri)¹

แสงจิตต์ ไต้แสง (Sangit Trisang)²

บทคัดย่อ

นักศึกษาหรือเยาวชน 4.0 คือรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ ดังนั้นการส่งเสริมศักยภาพของนักศึกษาในด้านคุณธรรมและจริยธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องปลูกฝังให้นักศึกษาได้ตระหนักรู้ โดยเรียนรู้ผ่านสถานการณ์ต่าง ๆ ด้วยตนเอง การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง การเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเพื่อเรียนรู้จากสถานการณ์จริงเพื่อปรับทัศนคติแนวคิดที่แตกต่างออกไป บนพื้นฐานของหลักคุณธรรมจริยธรรมและความถูกต้อง ให้เป็นไปตามทักษะการเรียนรู้ตามแนวคิดคุณลักษณะของเยาวชนในศตวรรษที่ 21 ใน 1) ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะในการแก้ปัญหา 2) ด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม 3) ด้านความเข้าใจและความต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์ 4) ด้านทักษะความร่วมมือการทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ 5) ด้านการสื่อสารสารสนเทศและรู้เท่าทันสื่อ 6) ด้านคอมพิวเตอร์และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 7) ด้านทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้ และ 8) ด้านการมีคุณธรรมจริยธรรม มีเมตตากรุณา มีระเบียบวินัย การเรียนรู้ทักษะเหล่านี้จะส่งผลให้นักศึกษาสามารถแยกแยะสิ่งถูกผิดได้ด้วยตนเอง โดยใช้เหตุและผล ใช้ความถูกต้องเป็นที่ตั้งในการตัดสินใจได้ว่าสิ่งใดควรทำหรือไม่ควรทำ

คำสำคัญ: เพิ่มพูน คุณธรรม จริยธรรม นักศึกษา 4.0

Abstract

Students or youth 4.0 are the cornerstones of national development. Therefore, to promote the potential of students in morals and ethics, it is important to instill in students' awareness by learning through various situations on their own. Experiential learning or being a part of society, students will be able to learn from real situations to adjust different attitudes and concepts based on morality, ethics, and correctness according to 21st century skills. It is divided into 8 skills: 1) critical thinking and problem solving, 2) creativity and innovation, 3) cross-cultural understanding, 4)

¹ ภัทรนันท์ สุรชาตรี, ผศ.ดร., สาขาวิชาบริหารธุรกิจ, คณะวิทยาการจัดการ, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. Email: surachatri@hotmail.com

² แสงจิตต์ ไต้แสง, ผศ.ดร., สาขาวิชาบริหารธุรกิจ, คณะวิทยาการจัดการ, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. Email: phdpoo@hotmail.com

collaboration, teamwork, and Leadership, 5) communications, information, and media literacy, 6) computing and ICT literacy, 7) career and learning skills, and 8) compassion. Learning these skills will result in students being able to distinguish for themselves what they should or shouldn't be doing based on logic and effect.

Keywords: Enrichment, Morality, Ethics, Student 4.0

วันที่รับบทความ: 11 ตุลาคม 2565

วันที่แก้ไขบทความ: 9 ธันวาคม 2565

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ: 13 ธันวาคม 2565

1. บทนำ

สภาวะสังคมไทยปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็วจากความเจริญก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ รวมถึงการรับวัฒนธรรมของต่างชาติเข้ามาสู่ประเทศไทย ส่งผลต่อนักศึกษาของชาติเกิดการเรียนรู้ในการแสดงพฤติกรรมเลียนแบบที่ไม่สามารถแยกแยะสิ่งไหนถูกสิ่งไหนผิดได้ เพียงต้องการเป็นจุดเด่นหรือจุดสนใจเพื่อให้เป็นที่ยอมรับ โดยไม่คำนึงถึงหลักของคุณธรรมจริยธรรม จนก่อให้เกิดปัญหาทางสังคม เช่น การทุจริตคอร์รัปชันจากจุดเล็ก ๆ ไปสู่จุดที่ใหญ่ขึ้น ยาเสพติด การหย่าร้าง นักเรียนตีกัน การหลอกลวงในออบายมุข การปล่อยตัวปล่อยใจ ขาดระเบียบวินัย ไร้ทิศทางของชีวิต ฟูมฟายและอื่น ๆ อีกมากมาย หากปล่อยไว้จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ คุณธรรมจริยธรรมเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของคนในสังคม เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความสงบสุขร่มเย็นในการอยู่ร่วมกัน เป็นสิ่งที่ต้องส่งเสริมให้เกิดขึ้น โดยเฉพาะในปัจจุบันที่มีวิวัฒนาการความเจริญก้าวหน้าและความทันสมัยเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ในทางกลับกันก็ส่งผลกระทบจนเกิดความเสียหายขึ้นในปัจจุบันของสังคมไทยที่กำลังประสบปัญหาวิกฤติทางสังคม ปัญหาส่วนใหญ่มาจากการขาดคุณธรรมจริยธรรมของคน

แนวทางที่จะแก้ไขปัญหาให้คลี่คลายลงไปได้ นั่นคือทุกคนต้องร่วมมือร่วมใจที่จะฟื้นฟูคุณธรรมจริยธรรมอย่างจริงจัง ควรรู้ว่าอะไรเป็นสิ่งที่ผิดและอะไรเป็นสิ่งที่ถูกต้อง โดยเริ่มที่ตนเองก่อน (พรนิภา จันทร์น้อย และคณะ, 2559)

โดยเฉพาะกลุ่มนักศึกษาที่จะเติบโตขึ้นเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติในอนาคต ยังมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในหลายด้าน ปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากการขาดคุณธรรมและจริยธรรมเป็นสำคัญ การสร้างจิตสำนึกด้วยหลักคุณธรรมและจริยธรรมจะช่วยให้นักศึกษาตระหนักรู้ถึงสิ่งที่ควรทำหรือไม่ควรทำ มีความเข้มแข็งทางอารมณ์ รู้จักใช้สติในการคิดวิเคราะห์ คำนึงถึงเหตุผลตามหลักความเป็นจริงและความถูกต้องมากขึ้น ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้จะส่งผลโดยรวมต่อเศรษฐกิจที่ดีขึ้น รวมทั้งเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในสังคมให้มีความอยู่ดีมีสุข รู้จักความพอประมาณอย่างมีเหตุผล (เศรษฐกิจพอเพียง) และมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี โดยควบคู่ไปกับการพัฒนาที่มุ่งสู่คุณภาพในทุกด้าน โดยเฉพาะการเสริมสร้างนักศึกษาในอนาคตให้มีความรู้ มีภูมิปัญญา รู้เท่าทันเหตุการณ์ต่าง ๆ เข้าใจเหตุและผลในสิ่งที่เกิดขึ้น รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น การสร้างคุณค่าที่ดีในสังคม ไทยบนผืนแผ่นดินไทย การอนุรักษ์วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของความเป็นไทยอย่างภาคภูมิใจ มีสังคม

โดยรวมที่มีคุณภาพ ประกอบด้วย ความสมดุล ความพอดี ซึ่งสามารถสร้างคนให้เป็นคนดี คนเก่ง พร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกพึ่งตนเองได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการจัดการศึกษาให้มีสิ่งเอื้อประโยชน์ เพื่อการเรียนรู้คุณธรรม และจริยธรรมของนักศึกษา เพื่อการพัฒนาคนในระยะยาวอัน เป็นพื้นฐานในการพัฒนาประเทศสืบต่อไป (จิรภา คำทา และสมบัติ วรินทร์วัตร, 2559)

สถาบันการศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนา และละลายพฤติกรรมของนักศึกษา การปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อสังคมและประเทศชาติ การอบรมบ่มนิสัยให้เป็นผู้มีศีลธรรมทั้งกายวาจาและจิตใจ การจะพัฒนาเยาวชนไปสู่เป้าหมายให้เป็นคนดีที่สมบูรณ์พร้อมในทุกด้าน ย่อมเป็นหน้าที่ทั้งทางตรงและทางอ้อมของสถาบันการศึกษาและหน้าที่ของครู การที่จะพัฒนาให้เป็นผู้ที่สมบูรณ์นั้นไม่ใช่เป็นเพียงการจัดการเรียนการสอนที่ให้ความรู้ทางวิชาการ หรือการจัดประสบการณ์ความรู้และทักษะในสาขาอาชีพเพียงเท่านั้น จำเป็นอย่างยิ่งต้องมีการพัฒนา คุณลักษณะทางด้านคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักศึกษา เพื่อให้ได้เป็นบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาออกไปเป็นคนดีมีความรู้คู่คุณธรรมให้เป็นผู้ที่สมบูรณ์ตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวดที่ 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการมาตรา 6 ที่ระบุไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (พรนิกา จันทน์น้อย และคณะ, 2559)

การเร่งดำเนินการปฏิรูปการศึกษาให้กับเด็กไทย เพื่อก้าวเข้าสู่ยุค 4.0 ได้อย่างเป็นรูปธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญ ดังที่ (ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์, 2559: 10-11) กล่าวว่าการศึกษาในยุค Thailand 4.0 ไม่ใช่เป็นเพียง

การให้ความรู้กับคนหรือผู้เรียนเท่านั้น แต่เป็นการเตรียมมนุษย์ให้เป็นมนุษย์ นั้นหมายความว่าในการเรียนรู้ใด ๆ ก็ตาม นอกจากความรู้ที่ผู้เรียนจะได้รับแล้ว ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาทักษะที่สำคัญในการดำเนินชีวิตไปด้วย โดยเฉพาะในส่วนของผู้เรียน อาจารย์ต้องสอนให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรมและทักษะในทศวรรษที่ 21 ได้แก่ ทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ การสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ การทำงานเป็นทีม การมีภาวะผู้นำ การสื่อสาร การใช้ข้อมูลและสารสนเทศ การใช้คอมพิวเตอร์และปัญญาประดิษฐ์ การคิดคำนวณ การสร้างอาชีพและการเรียนรู้ด้วยตนเอง (ดิเรก พรสีมา, 2559)

ความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมจึงเป็นเรื่องที่ต้องกล่าวถึง แนวคิดการพัฒนาที่เริ่มต้นต้องเน้นที่บุคคล กล่าวคือความมีวินัยและความรับผิดชอบไม่ว่าจะเป็นความรับผิดชอบต่อตนเองหรือผู้อื่น ด้านศาสตร์การเรียนรู้ที่เป็นจริยศาสตร์ จะเป็นการศึกษาเกี่ยวกับความประพฤติหรือการกระทำในสิ่งที่ควรกระทำหรือไม่ควรกระทำ เมื่อพิจารณาแยกความสัมพันธ์ของการมีคุณธรรม จริยธรรม สามารถแยกออกได้ดังนี้ (อนิวัช แก้วจำนงค์, 2556) ด้านหนึ่งคุณธรรม คือ คุณความดีที่เกิดขึ้นในจิตใจ แสดงออกเป็นพฤติกรรมที่ดีของบุคคล ด้านสองจริยธรรม คือ หลักแห่งความดีงามที่สังคมให้การยอมรับว่าควรนำไปประพฤติปฏิบัติให้เป็นที่ยอมรับของสังคม ในอีกทศวรรษหนึ่งเกี่ยวกับคำว่า คุณธรรม (Morality) หมายถึง คุณลักษณะหรือสภาวะภายในจิตใจของมนุษย์ ที่เป็นไปในทางที่ถูกต้องดีงามและจริยธรรม (Ethics) หมายถึง คุณธรรมที่แสดงออกทางร่างกาย ในลักษณะที่ดีงามอันเป็นที่พึงประสงค์ของสังคม นับว่าคุณธรรมและจริยธรรมเป็นเรื่องของร่างกาย และจิตใจของมนุษย์ที่ต้องใช้ในทางที่ถูกต้อง (ปิยนันท์ สวัสดิ์ศฤงคาร, 2556)

บทความทางวิชาการนี้ต้องการนำเสนอแนวทางการเพิ่มพูนคุณธรรมจริยธรรมในด้านการปลูกฝัง

คุณธรรม จริยธรรมให้นักศึกษาได้ตระหนักรู้ และตระหนักคิด ถึงผลกระทบของการกระทำที่ขาดคุณธรรม จริยธรรมที่จะส่งผลต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติ เพื่อให้นักศึกษาได้รู้จักแยกแยะสิ่งไหนที่ควรทำหรือไม่ควรทำอยู่บนพื้นฐานของความถูกต้องตามความเป็นจริง ไม่ใช่อยู่นบนความถูกต้องถูกใจของตนเอง โดยเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ควบคู่กับหลักการสอนที่มีการสอดแทรกจริยธรรมและคุณธรรมเข้าไปในบทเรียนโดยเน้นให้ผู้เรียนมีความสุขและสนุกกับการเรียนรู้ โดยให้อยู่ในหลักของความถูกต้อง ดีงาม เพื่อก้าวเข้าสู่การศึกษา 4.0 ที่มีความรู้ความสามารถรอบด้านและเป็นที่ยอมรับของสังคม สามารถนำความรู้ที่ได้รับการพัฒนาอย่างดีงามมาใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขและถือเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป

2. นักศึกษาหรือเยาวชน 4.0 กับการเพิ่มพูนคุณธรรมจริยธรรม

2.1 นักศึกษาหรือเยาวชน 4.0

นักศึกษาหรือเยาวชน 4.0 ต้องมีการพัฒนาการเรียนรู้และทักษะต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ สามารถอยู่ร่วมกับเทคโนโลยีที่ก้าวล้ำและเปลี่ยนแปลงได้ ไม่ว่าจะเป็นทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรมสำหรับเตรียมความพร้อมให้เยาวชนสามารถทำงานที่มีความซับซ้อนมากขึ้นในปัจจุบัน ได้แก่ ความริเริ่มสร้างสรรค์และนวัตกรรม การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการร่วมมือ ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยีสำหรับเตรียมความพร้อมให้เยาวชนสามารถใช้วิจารณญาณในการรับข้อมูลข่าวสารที่ผ่านทางสื่อและเทคโนโลยี โดยอาศัยความรู้ด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ทักษะด้านชีวิตและอาชีพ สำหรับเตรียมความพร้อมให้เยาวชน สามารถดำรงชีวิตและทำงานในยุคปัจจุบันให้ประสบความสำเร็จ โดยเยาวชนควรมี

การพัฒนาทักษะชีวิตที่สำคัญ คือ ความยืดหยุ่นและการปรับตัว การริเริ่มสร้างสรรค์ การเป็นตัวของตัวเอง ทักษะสังคม และสังคมข้ามวัฒนธรรม ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ (วิจารณ์ พานิช, 2556)

การพัฒนานักศึกษาในยุคปัจจุบันก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 4.0 จะต้องได้รับการพัฒนาทักษะใน 8 ด้าน คือ 1) ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะในการแก้ปัญหา 2) ด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม 3) ด้านความเข้าใจและความต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ 4) ด้านทักษะความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ 5) ด้านการสื่อสารสารสนเทศและรู้เท่าทันสื่อ 6) ด้านคอมพิวเตอร์ และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 7) ด้านทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้ และ 8) ด้านการมีคุณธรรมจริยธรรม มีเมตตา กรุณา มีระเบียบวินัย ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนานักศึกษาให้เป็นนักศึกษา 4.0 ให้ครบวงจรและยั่งยืนต่อไป นักศึกษา 4.0 คือ เยาวชนไทยรุ่นใหม่ที่สามารถเป็นตัวจักรสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในยุคประเทศไทย 4.0 ที่เน้นการสร้างนวัตกรรมใหม่ ธุรกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม พัฒนาเป็นธุรกิจ Start-Ups ที่สามารถสร้างผลิตภัณฑ์และบริการที่มีมูลค่าสูง เป็นที่ต้องการของสังคม เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของคนไทยในสังคม โดยนักศึกษาไทย 4.0 เป็นเยาวชนที่มีความสามารถ สร้างผลงานในเชิงนวัตกรรม มีทักษะในการสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ มีทักษะของผู้ประกอบ การ มีคุณธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม (ไพฑูรย์ สนั่นรัตน์, 2559)

สรุปได้ว่า นักศึกษา 4.0 คือนักศึกษาที่ได้รับการพัฒนาองค์ความรู้ควบคู่กับหลักคุณธรรมจริยธรรมเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาตนเองไปสู่การเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพ มีความสมบูรณ์พร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ มีสติปัญญาที่สามารถแยกแยะผิดชอบชั่วดี สิ่งไหนควรทำหรือไม่ควรทำ สามารถคิดวิเคราะห์เพื่อแก้ไขปัญหาได้ รู้จักพัฒนาตนเองให้มีความคิดสร้างสรรค์ในการสร้าง

นวัตกรรมใหม่ ๆ เข้าใจถึงความแตกต่างทางสังคมที่เกิดขึ้นและยอมรับ รู้จักการทำงานเป็นทีมและให้ความร่วมมือกับผู้อื่นได้อย่างเข้าใจ รู้เท่าทันกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นสามารถแยกแยะได้ มีการสื่อสารที่ดี เพื่อนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคม โดยเป็นที่ยอมรับของสังคมบนบรรทัดฐานของความถูกต้อง ตามหลักคุณธรรมจริยธรรมได้อย่างมีความสุข

2.2 หลักการและทฤษฎีทางจริยธรรม

นโยบายของประเทศในทศวรรษที่ผ่านมาให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคนให้เป็นคนดี เก่ง และมีสุข โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ได้ทรงเน้นแนวทางการพัฒนาตามหลักแนวความคิดพึ่งตนเอง โดยใช้หลักพอประมาณ การคำนึงถึงผลมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ให้ความสำคัญกับการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจ การพัฒนาอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ที่ใช้ความรู้คุณธรรมและความเพียรในการปฏิบัติในการดำรงชีวิต ซึ่งทั่วโลกให้การยอมรับและเป็นหลักที่ได้ผ่านการพิจารณาด้านวิชาการว่าได้ผลจริงและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย รวมทั้งได้ผลดีกว่าการพัฒนาโดยเลียนแบบตะวันตกที่พบว่าประสบความล้มเหลวและทำให้สูญเสียงบประมาณ (ดวงเดือน พันธมนาวิน, 2554)

2.2.1 ทฤษฎีต้นไม้อัจริยธรรม สำนักงาน ก.พ. (2555) กล่าวว่าในประเทศไทย โดย ดวงเดือน พันธมนาวิน ได้เสนอทฤษฎีที่อธิบายความเกี่ยวข้องระหว่างลักษณะทางจิตกับพฤติกรรมของบุคคลได้เป็นอย่างดี ซึ่งมีความเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะใช้กับคนไทยในสังคมไทย เพราะผู้สร้างทฤษฎีได้ใช้ความรู้ประสบการณ์ผลงานวิจัยที่เป็นของตนเอง และนักวิจัยอื่นที่ทำกับคนไทยในสังคมไทยอย่างกว้างขวาง เป็นระยะเวลากว่า 20 ปี โดยเสนอในชื่อทฤษฎีต้นไม้อัจริยธรรม ที่ได้มีการนำเสนอเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2526 และได้มีการพัฒนามาเป็นลำดับจนปัจจุบัน ทฤษฎีต้นไม้อัจริยธรรมเป็นทฤษฎีที่เสนอจิตลักษณะ 8 ประการ ที่อาจเป็นสาเหตุของพฤติกรรม

ของคนดี คนเก่ง และมีสุข ของคนไทย ทฤษฎีนี้มีพื้นฐานจากผลการวิจัย 12 เรื่อง และทฤษฎีนี้ได้รับการตรวจสอบและมีผลการวิจัยที่สนับสนุนมาตลอดจนกระทั่งปัจจุบัน ทฤษฎีนี้ถูกนำเสนออยู่ในรูปของต้นไม้ที่ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่เป็นราก ส่วนที่เป็นลำต้น และส่วนที่เป็นดอกและผลของผลไม้

(1) ส่วนแรก คือ ราก ประกอบด้วย รากหลัก 3 ราก แทนจิตลักษณะพื้นฐานสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) สุขภาพจิต หมายถึง ความวิตกกังวล ตื่นเต้น ไม่สบายใจของบุคคลอย่างเหมาะสมกับเหตุการณ์ 2) ความเฉลียวฉลาด หรือสติปัญญา หมายถึง การรู้การคิดในขั้นรูปธรรมหลายด้านและการคิดในขั้นนามธรรม มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีพัฒนาการทางการรู้ การคิดของเพียร์เจท และ 3) ประสบการณ์ทางสังคม หมายถึง การรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเราความเอื้ออาทร ความเห็นอกเห็นใจ และสามารถคาดเดาหรือทำนายความรู้สึกของบุคคลอื่นได้ จิตลักษณะทั้ง 3 ประการนี้ เป็นลักษณะพื้นฐานของจิต ลักษณะ 5 ตัว บนลำต้น และเป็นจิตลักษณะพื้นฐานของพฤติกรรมบุคคลในส่วนที่เป็นดอกและผล ดังนั้นบุคคลจะต้องมีจิตลักษณะ 3 ประการนี้ในปริมาณสูงเหมาะสมตามวัย จึงจะทำให้จิตลักษณะอีก 5 ตัว บนลำต้นพัฒนาได้อย่างดี และมีพฤติกรรมที่ น่ายarrantนามากด้วย

(2) ส่วนที่สอง คือ ส่วนที่เป็นลำต้น เป็นผลมาจากจิตลักษณะพื้นฐานที่ราก 3 ประการ ประกอบด้วยจิตลักษณะ 5 ประการ ได้แก่ 1) ทศนคติ ค่านิยมและคุณธรรม ทศนคติหมายถึง การเห็นประโยชน์โทษของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ความพอใจไม่พอใจต่อสิ่งนั้น และความพร้อมที่จะมีพฤติกรรมต่อสิ่งนั้น สอดคล้องกับทศนคติในทฤษฎีของ Ajzen และ Fishbein (1980) ส่วนคุณธรรม หมายถึง สิ่งที่ส่วนรวมเห็นว่าดีงาม ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับหลักทางศาสนา เช่น ความกตัญญูความเสียสละ ความซื่อสัตย์ เป็นต้น และค่านิยมหมายถึง สิ่งที่คนส่วนใหญ่เห็นว่าสำคัญ เช่น ค่านิยมที่จะศึกษาต่อใน

ระดับสูง ค่านิยมในการใช้สินค้าไทย ค่านิยมในด้านการรักษาสุขภาพ เป็นต้น 2) เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง เจตนาของการกระทำที่เพื่อส่วนรวมมากกว่าส่วนตัวหรือพวกพ้อง มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีพัฒนาการทางเหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก 3) ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเอง หมายถึง ความสามารถในการคาดการณ์ไกลว่าสิ่งที่กระทำลงไปในปัจจุบันจะส่งผลอย่างไร ในปริมาณเท่าใด ต่อใคร ตลอดจนความสามารถในการอดทนได้สามารถอดเปรี้ยวไว้กินหวานได้ 4) ความเชื่ออำนาจในตนเอง หมายถึง ความเชื่อว่าผลที่ตนกำลังได้รับอยู่เกิดจากการกระทำของตนเอง มิใช่เกิดจากโชคเคราะห์ความบังเอิญหรือการควบคุมของคนอื่น เป็นความรู้สึกในการทำนายได้ควบคุมได้ของบุคคล มีพื้นฐานมาจากทฤษฎี Locus of Control ของ Rotter (1966) และ 5) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์หมายถึง ความมานะพยายามฝ่าฟันอุปสรรคในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยไม่ย่อท้อ มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีแรงจูงใจของ McClelland (1963) จิตลักษณะทั้ง 5 ประการนี้เป็นสาเหตุของพฤติกรรมที่น่าปรารถนาที่เปรียบเสมือนดอกและผลบนต้นไม้ นอกจากนี้ ดวงเดือน พันธมนาวิน (2554) ยังเสนอว่าควรใช้จิตลักษณะทั้ง 5 ประการบนลำต้น ร่วมกับจิตลักษณะพื้นฐานที่ราก 3 ประการ ในการอธิบายทำนายและพัฒนาพฤติกรรมของบุคคล

(3) ส่วนที่สาม คือส่วนของดอกและผล เป็นส่วนของพฤติกรรมของคนดีและคนเก่ง ซึ่งแสดงพฤติกรรมการทำงานดีละเว้นความชั่ว เป็นพฤติกรรมของคนดี และพฤติกรรมการทำงานอย่างขยันขันแข็ง เพื่อส่วนรวมอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นพฤติกรรมของคนเก่ง สามารถแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่หนึ่ง พฤติกรรมของคนดีประกอบด้วย 2 พฤติกรรมหลัก ได้แก่ 1) พฤติกรรมไม่เบียดเบียนตนเอง เป็นพฤติกรรมของบุคคลที่ไม่เป็นการทำร้ายหรือทำลายตนเอง เช่น พฤติกรรมการดูแลสุขภาพของตนเอง พฤติกรรมการบริโภคสิ่งที่มีประโยชน์ ไม่ดื่มเหล้า ไม่สูบบุหรี่ ไม่ติดยาเสพติด พฤติกรรมไม่เล่น

การพนัน เป็นต้น และ 2) พฤติกรรมไม่เบียดเบียนผู้อื่น เป็นพฤติกรรมของบุคคลที่ไม่ทำร้าย ทำลาย หรือทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน เช่น พฤติกรรมสุขภาพบุรุษไม่ก้าวร้าว พฤติกรรมการขับชื้ออย่างมีมารยาท พฤติกรรมซื่อสัตย์เป็นต้น และส่วนที่สองคือพฤติกรรมของคนดีและเก่ง ประกอบด้วย 2 พฤติกรรมหลัก 1) พฤติกรรมรับผิดชอบ เช่น การเรียน การทำงาน การอบรมเลี้ยงดู การปกครองของหัวหน้า การรับผิดชอบต่อหน้าที่และเคารพกฎหมาย เป็นต้น และ 2) พฤติกรรมพัฒนา เช่น พัฒนาตนเอง เช่น การใฝ่รู้ รักการอ่าน เป็นต้น พฤติกรรมพัฒนาผู้อื่น เช่น การสนับสนุนให้ผู้อื่นปลอดภัยในการทำงาน การปฏิบัติตนให้เป็นกัลยาณมิตรที่ดี เพื่อนช่วยเพื่อน การป้องกันโรคเอดส์ เป็นต้น และพฤติกรรมพัฒนาสังคม เช่น จิตอาสา เป็นต้น

สรุปได้ว่าทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมเป็นทฤษฎีที่เหมาะสมสำหรับคนไทย เป็นทฤษฎีที่เกิดจากแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน พันธมนาวิน ทฤษฎีนี้เน้นถึงลักษณะพื้นฐานและองค์ประกอบทางจิตใจ ซึ่งนำไปสู่พฤติกรรมที่พึงปรารถนา เพื่อส่งเสริมให้บุคคลเป็นคนดีและคนเก่ง โดยแบ่งต้นไม้อจริยธรรมออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่หนึ่ง ได้แก่ ดอกและผลไม้บนต้น ที่แสดงถึงพฤติกรรมการทำงานดีละเว้นชั่ว และพฤติกรรมการทำงานอย่างขยันขันแข็งเพื่อส่วนรวม ล้วนแต่เป็นพฤติกรรมของพลเมืองดี เป็นพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ ส่วนที่สองได้แก่ ส่วนลำต้นแสดงถึงพฤติกรรมการทำงานอาชีพอย่างขยันขันแข็ง ประกอบด้วยจิตลักษณะ 5 ด้าน คือ 1) เหตุผลเชิงจริยธรรม 2) มุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง 3) ความเชื่ออำนาจในตนเอง 4) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และ 5) ทศคนดี คุณธรรมและค่านิยม ส่วนที่สามได้แก่ ราก แสดงถึงพฤติกรรมการทำงานอย่างขยันขันแข็ง ประกอบด้วยจิตลักษณะ 3 ด้าน คือ 1) สติปัญญา 2) ประสพการณ์ทางสังคม และ 3) สุขภาพจิต

2.2.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียร์เจต (Piaget) อ๋อมเดียน สดมณิ และฐาตุกร

จันประเสริฐ (2554) อ้างถึงเพียร์เจท (Piaget, 1997) กล่าวว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของมนุษย์ เกิดจากแรงจูงใจในการปฏิบัติตนที่มีความสัมพันธ์กับสังคม การพัฒนาจริยธรรมจึงจำเป็นต้องมีการพิจารณาเหตุผลเชิงจริยธรรมและระดับสติปัญญาของแต่ละบุคคล ที่มีวุฒิภาวะสูงขึ้น การรับรู้จริยธรรมได้พัฒนาขึ้นตามลำดับพัฒนาการคุณธรรมและจริยธรรมของมนุษย์สามารถแบ่งเป็น 3 ชั้น ดังนี้

(1) ชั้นก่อนจริยธรรม (ตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 2 ปี) เป็นชั้นที่ยังไม่มีความสามารถในการรับรู้สิ่งแวดล้อมและระบบกฎเกณฑ์ได้ แต่ยังมีความต้องการทางกาย ซึ่งต้องการการตอบสนอง การกระทำจะกระทำเพื่อสนองความต้องการของตนเอง โดยไม่คำนึงถึงผู้อื่น

(2) ชั้นเชื่อฟังคำสั่ง (ระหว่างอายุ 2-8 ปี) เด็กสามารถรับสภาพแวดล้อมและบทบาทของตนเองต่อผู้อื่น รู้จักเกรงกลัวผู้ใหญ่ โดยเห็นว่าคำสั่งหรือกฎเกณฑ์เป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติตาม โดยไม่สนใจถึงผลที่จะตามมา

(3) ชั้นยึดหลักแห่งตน (ระหว่างอายุ 8-10 ปี) เด็กมีพัฒนาการทางด้านสติปัญญาสูงขึ้น คลายความเกรงกลัวอำนาจจากภายนอก สามารถใช้ความคิดอย่างมีเหตุผลและจากประสบการณ์ เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ สามารถประเมินความถูกผิด โดยดูจากเจตนาของผู้กระทำและสามารถตั้งเกณฑ์ด้วยตนเองได้

สรุปว่า เพียร์เจท มีความเชื่อที่เป็นพื้นฐานเกี่ยวกับสติปัญญาของมนุษย์ว่า มนุษย์เป็นสัตว์ที่มีสมองสามารถเรียนรู้เพื่อปรับตัวให้ดำรงชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมได้ (Crain, 1985) ด้านจริยธรรมจะเห็นได้ว่า เพียร์เจทมีแนวคิดว่าจริยธรรมของบุคคลมีความสัมพันธ์กับความคิดความเข้าใจของบุคคลเป็นการพัฒนาตามลำดับ ชั้นของความคิดความเข้าใจ เป็นผลจากการปรับกระบวนการทางความคิดหรือการปรับตัว การรับประสบการณ์ใหม่ ๆ เข้ามามากขึ้น ความสามารถในการทำความเข้าใจกฎเกณฑ์และความถูกผิดของ

การกระทำขึ้นอยู่กับวุฒิภาวะทางสมองและสติปัญญาของบุคคล นั้น ๆ

2.2.3 ทฤษฎีการปลูกฝังจริยธรรมด้วยเหตุผล (Moral Reasoning) ของโคลเบอร์ก (Kolberg) สำนักงาน ก.พ. (2555) กล่าวว่า ทฤษฎีการปลูกฝังจริยธรรมด้วยเหตุผลเป็นแนวทางความคิดที่มีต้นกำเนิดมาจากเพียร์เจท และผู้ที่นำเอาแนวความคิดนี้มาพัฒนาอย่างกว้างขวางเป็นที่ยอมรับกันอย่างมาก คือโคลเบอร์ก (Kohlberg, 1976) ได้ทำการศึกษาบุคคลต่างเชื้อชาติและต่างวัฒนธรรมทั้งในทวีปยุโรป เอเชีย และอเมริกา ทฤษฎีของโคลเบอร์ก เป็นที่นิยมนำมาใช้กันมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งทฤษฎีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม เป็นฐานความคิดของนักจิตวิทยาและนักการศึกษาของตะวันตกเป็นจำนวนมาก ในประเทศไทยมีนักจิตวิทยาและนักพฤติกรรมศาสตร์ก็ได้ทำวิจัย โดยยึดกรอบแนวคิดของโคลเบอร์ก ตามทัศนะของโคลเบอร์ก จริยธรรมแต่ละชั้นเป็นผลมาจากการคิดไตร่ตรองที่ต้องอาศัยข้อมูลที่นำมาพิจารณา ส่วนหนึ่งเป็นความเข้าใจของตนเองเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ และอีกส่วนหนึ่งเป็นประสบการณ์ที่ได้รับใหม่ โดยเฉพาะข้อมูลที่ได้รับฟังจากทัศนะของผู้อื่น ที่อยู่สูงกว่าระดับของตนเองไป 1 ชั้น วิธีปลูกฝังจริยธรรมตามแนวคิดของโคลเบอร์ก ไม่อาจกระทำได้ด้วยการสอนหรือการปฏิบัติเป็นตัวอย่างให้ดู และไม่อาจเรียนรู้ด้วยการกระทำต่าง ๆ เพราะจริยธรรมสอนกันไม่ได้ จริยธรรมพัฒนาขึ้นมาด้วยการนึกคิดและไตร่ตรองของแต่ละบุคคลตามลำดับขั้นและพัฒนาการของปัญญา ซึ่งจะผูกพันกับอายุ ดังนั้น หากยังไม่ถึงวัยอันควร จริยธรรมบางอย่างก็ไม่เกิด ทฤษฎีการปลูกฝังจริยธรรมด้วยเหตุผลของโคลเบอร์ก ใช้กิจกรรมที่สำคัญในการพัฒนาจริยธรรม คือ การอภิปรายและแลกเปลี่ยนทัศนะความคิดเห็น โดยมีขั้นตอนดังนี้

(1) ขั้นตอนที่ 1 ผู้ดำเนินการเสนอประเด็นปัญหาหรือเรื่องราวที่มีความยากในการตัดสินใจ

(2) ขั้นตอนที่ 2 แยกผู้อภิปรายออกเป็นกลุ่มย่อยตามความคิดเห็นที่แตกต่างกัน

(3) ขั้นตอนที่ 3 ให้กลุ่มย่อยอภิปรายเหตุผล พร้อมหาข้อสรุป เหตุผลที่ถูกผิด หรือควรทำไม่ควรทำ เพราะเหตุอะไร

(4) ขั้นตอนที่ 4 สรุปเหตุผลของฝ่ายที่คิดว่าควรทำและไม่ควรทำ

จากที่กล่าวมาพบว่าแนวคิดของโคลเบอร์ก ใกล้เคียงกับเพียร์เจท คือเชื่อว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์พัฒนาการได้ตามวัยและวุฒิภาวะทางสติปัญญา พัฒนาการของมนุษย์จะค่อย ๆ พัฒนาไปตามวัน เวลา เจริญขึ้นเรื่อย ๆ ตามวุฒิภาวะ จริยธรรมเก่ายังจะมีรากแก้วฝังอยู่และพัฒนาตามกาลเวลาที่มนุษย์มีวุฒิภาวะเพิ่มขึ้น และเกิดเป็นจริยธรรมใหม่ขึ้น จริยธรรมไม่ได้สร้างขึ้นภายในหนึ่งวัน คนจะมีอุปนิสัยดีงามต้องสร้างเสริมและสะสมจากการเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมด้วย กระบวนการทางสังคมและเรียนรู้ได้ตามความสามารถของวุฒิภาวะในขณะนั้น ๆ ซึ่งเป็นการกำหนดขึ้นโดยการปฏิสัมพันธ์ระหว่างพันธุกรรมกับสิ่งแวดล้อม ดังนั้นจะเห็นได้ว่าสติปัญญาของบุคคลมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางจริยธรรมมาก เป็นส่วนสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อพัฒนาการทางจริยธรรม ความคิดตามทฤษฎีนี้แท้จริงแล้วสติปัญญาเพียงอย่างเดียว ไม่เพียงพอที่จะทำให้จริยธรรมของบุคคลพัฒนาไปได้ด้วยดี ต้องมีสิ่งกระตุ้นหรือสภาวะจากภายนอกมาร่วมด้วย ทั้งเพียร์เจทและโคลเบอร์ก ต่างมองพัฒนาการทางจริยธรรมว่าเป็นผลผลิตของอิทธิพลร่วมระหว่างพัฒนาการของสติปัญญา กับประสบการณ์ทางสังคม กล่าวได้ว่าความคิดและหลักของทฤษฎีนี้ได้ให้ความสำคัญขององค์ประกอบ 2 ประการคือพัฒนาการทางสติปัญญาและปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น หรือประสบการณ์ทางสังคมนั่นเอง

2.2.4 ทฤษฎีจริยศาสตร์ของอริสโตเติล (Aristotle, 384- 322 BC) นักปรัชญาและนักวิทยาศาสตร์ของกรีกโบราณ จิรภา คำทา และสมบัติ

วรินทร์นวัตร (2559) กล่าวว่าทฤษฎีนี้ มองว่าคุณธรรมจริยธรรมทำให้มนุษย์มองเห็นแต่สิ่งที่มีคุณค่า เป็นลักษณะคุณธรรมเชิงพุทธิปัญญาที่เกิดจากการเรียนการสอน การได้รับการปลูกฝังหลักคุณธรรมจริยธรรม และคุณธรรมจริยธรรมที่เกิดจากพฤติกรรมที่อยู่ในธรรมชาติของมนุษย์ ต้องอาศัยการอยู่ร่วมกัน ประพฤติปฏิบัติอย่างถูกต้องร่วมกัน คุณธรรมจริยธรรมจะต้องมีลักษณะสภาวะความเป็นกลาง ความดีหรือลักษณะทางสายกลางเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก เพราะต้องสลัดสิ่งที่ติดอยู่ที่ปลายทั้ง 2 ด้าน ที่มีความเข้มข้น และความอ่อนด้อยออกเสียก่อน การทำได้ก็จะเข้าถึงความดี ความดีที่อริสโตเติล กล่าวถึงคือ การอยู่ดี ทำดี และชีวิตประสบความสำเร็จ โดยมุ่งหวังให้ทุกอย่างเป็นไปตามสภาวะการณ์หรือเป็นไปตามธรรมชาติอย่างแท้จริง หลักทฤษฎีทางจริยธรรมของอริสโตเติล สามารถนำมาปรับใช้กับการบริหารการศึกษาได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะหลักการว่าด้วยความดี ความสุข และทางสายกลาง การนำมาใช้เพื่อปลูกฝังให้นักเรียน ครู อาจารย์ ผู้ได้บังคับบัญชา ให้ฝึกฝนในการทำความดี ก็จะทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

2.2.5 ทฤษฎีจริยธรรมของคานท์ (Kant's Moral Theory) คานท์ (Immanuel Kant, 1970) กล่าวว่า ทฤษฎีจริยธรรมของเขาเป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงคุณค่าของการปฏิบัติตามหลักจริยธรรม ว่าต้องเป็นเจตนาที่ดี และเกิดจากความตั้งใจจริงหรือมีมูลเหตุที่จูงใจให้ทำในสิ่งที่ถูกต้อง โดยเริ่มจากเหตุการณ์จูงใจที่ดีเป็นเงื่อนไขในการกระทำดี และผลจากการกระทำดีจะเป็นผลดีและมีประโยชน์ การกระทำในสิ่งที่ถูกต้องเป็นหลักสากล เป็นลักษณะการกระทำตามหน้าที่และการให้ความเคารพยำเกรงมีเงื่อนไขและมีความเด็ดขาดในตัวเอง โดยใช้คติบท (Maxim) เป็นลักษณะการบรรยายการกระทำเชิงอัตนัยโดยมีพื้นฐานที่ดี และมีความรู้สึกแฉ่งด้วยเจตนาดีเสมอ ตามหลักการของคานท์ ผู้บริหารจะต้องทำตามหน้าที่บริหารการศึกษาให้ก่อประโยชน์ต่อบุคคลที่เข้ามา

เกี่ยวข้องในด้านการศึกษา และสิ่งที่สำคัญที่สุดต้องรู้ว่าหน้าที่ของตนคืออะไร

สรุปได้ว่าพื้นฐานทางจริยธรรมของคานท์ คือ เหตุผลปฏิบัติ คานท์เชื่อว่าเหตุผลปฏิบัติเท่านั้นที่สามารถเข้าถึงศีลธรรมและจริยธรรมได้ คานท์จึงเน้นเรื่องมโนธรรมสำนึก โดยให้ถือการสำนึกในหน้าที่เป็นสำคัญโดยไม่ต้องรื้อหรือจะวัดหรือชั่งน้ำหนัก เพื่อเหตุผลที่เกิดขึ้น โดยสิ่งที่ปฏิบัตินั้นจะต้องเป็นไปอย่างถูกต้องตามหลักคุณธรรมและจริยธรรมของสังคม

2.3 กระบวนการพัฒนาทางจริยธรรม

2.3.1 พรินิปา จันทรน้อย และคณะ (2559)

กล่าวถึงแนวทางการส่งเสริมและการพัฒนาจริยธรรมของดวงเดือน พันธุมนาวิน (2554) ว่าเป็นสิ่งจำเป็นต่อบุคคลในสังคมปัจจุบันเป็นอย่างยิ่ง ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนต่างตระหนักถึงความจำเป็นในการหาแนวทางการพัฒนาจริยธรรมให้กับสมาชิกของสังคมและเยาวชนของไทย ซึ่งอยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียนที่ในอนาคตจะเป็นกำลังของประเทศชาติ จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับเรื่องของจริยธรรม ดังนี้

(1) การให้ความรู้ชั้นสูง เพื่อให้เด็กได้รู้ในขั้นสูงกว่าตนที่มีอยู่ เมื่อเด็กได้รับเหตุผลใหม่ เด็กจะนำไปใช้เปรียบเทียบเหตุผลเดิมของตนได้ การเปรียบเทียบนี้เด็กจะเกิดความรู้สึกที่ขัดแย้ง ซึ่งความขัดแย้งจะเป็นเครื่องกระตุ้นให้เด็กปรับปรุงโครงสร้างทางความคิดของตนเพื่อให้เกิดความสมดุลขึ้น ช่วยให้เด็กเข้าใจและยอมรับเหตุผลในขั้นที่สูงกว่าตนได้

(2) การอบรมทางศาสนา การฝึกอบรมจริยธรรมด้วยวิธีการให้ความรู้เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ของศาสนาและปรัชญาทางศาสนา ในเรื่องการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม ปลุกฝังทัศนคติอันดีต่อคุณธรรม และฝึกปฏิบัติรักษาศีลด้วยการสำรวม มีการฝึกสมาธิและภาวนาตลอดจนการช่วยพัฒนาวัดและศาสนสถาน การฝึกอบรมดังกล่าวมีประโยชน์ในการพัฒนาการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม

(3) การให้แสดงบทบาท วิธีนี้เกิดจากความเข้าใจที่ว่า การที่คนเราจะเข้าใจผู้อื่นได้นั้นต้องให้เขาได้มีโอกาสแสดงบทบาทอื่น ๆ นอกเหนือไป จากที่ตนเป็นอยู่ และบทบาทนี้เกี่ยวข้องกับจริยธรรมของโคลเบิร์กที่ได้กล่าวว่าการสวมบทบาทนั้น คือการรับเอาทัศนคติของผู้อื่น การรับรู้ในความคิดและความรู้สึกของผู้อื่น การนำตนเองไปอยู่ในฐานะของผู้อื่น กระบวนการดังกล่าวจะทำให้ความคิดกว้างขวางและเกิดความคิดความเข้าใจที่แตกต่างไปจากเดิม โดยที่ไม่ยึดอยู่แต่ตนเอง

(4) การใช้กลุ่มให้เกิดการคล้อยตาม การแสดงเหตุผลเชิงจริยธรรมเพื่อเป็นการยกระดับจิตใจของเด็กอาจทำได้โดยการใช้อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน แสดงออกทางจริยธรรมในระดับเดียวกัน เด็กวัยรุ่นจะยึดถือเพื่อนเป็นแบบอย่างและคล้อยตามลักษณะของเพื่อน ๆ โดยง่าย การปฏิสัมพันธ์ต่อเพื่อนจะมีจริยธรรม เด็กที่ได้รวมสังคมกันจะมีความก้าวหน้ากว่าเด็กที่แยกจากเพื่อน เพราะการที่ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ได้โต้แย้งกับเพื่อน ทำให้ได้รับความคิดเห็นและทัศนคติใหม่ ๆ ต่างไปจากที่มีอยู่ ถ้าได้พิจารณาเปรียบเทียบกับความรู้เดิมที่มีอยู่จนสามารถปรับให้เข้ากันได้ จะทำให้มีโครงสร้างความรู้และเหตุผลใหม่ขึ้นมาด้วย เหตุนี้จึงได้เกิดแนวความคิดที่จะใช้กลุ่มเพื่อนและเหตุผลใหม่เป็นสิ่งช่วยในการฝึกการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมแก่บุคคล

(5) การให้เลียนแบบจากตัวแบบ การใช้ตัวแบบแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ให้ผู้ทดลองเห็นจะเป็นวิธีหนึ่งที่จะทำให้ผู้ทดลองทำพฤติกรรมตามแบบได้ เป็นการให้ความรู้แก่ผู้ถูกทดลองอีกวิธีหนึ่ง ลักษณะและความเหมาะสมของตัวแบบเป็นสิ่งสำคัญ สำหรับวิธีนี้ตัวแบบต้องมีลักษณะดึงดูดและชักชวนให้ผู้อื่นสังเกตเห็นจนเกิดความเชื่อถือและคล้อยตามจนนำมาเป็นต้นแบบในการปฏิบัติ ตัวแบบที่มีอิทธิพลให้คล้อยตามได้มากที่สุดคือพ่อแม่ ผู้ใหญ่ และเพื่อนนั่นเอง

2.3.2 พนมม แก้วกำเนิด (2552) ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาจริยธรรม ไว้ดังนี้

(1) ขั้นที่ 1 ขั้นให้ความรู้ ความเข้าใจ หมายถึง การให้ความรู้ความเข้าใจในสาระที่เกี่ยวกับคุณธรรม ว่าหมายถึงอะไร ต้องประพฤติปฏิบัติอย่างไร กับใครบ้าง ไม่เพียงแต่จะรู้และเข้าใจแต่ต้องสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

(2) ขั้นที่ 2 ขั้นสร้างความตระหนัก หมายถึงการรู้ถึงคุณค่า คุณงามความดี ในการประพฤติปฏิบัติตามคุณธรรม ให้รู้ถึงบาปบุญคุณโทษของการไม่ประพฤติปฏิบัติ การสร้างความตระหนักต้องใช้วิธีการให้โอกาสบุคคลผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น การอภิปรายกันในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม ว่ามีคุณประโยชน์อย่างไร หากไม่ประพฤติจะเกิดโทษอย่างไร ในสภาพเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบัน โดยมีการยกตัวอย่างที่ชัดเจน เข้าใจและเข้าถึงได้ง่าย

(3) ขั้นที่ 3 ขั้นสร้างค่านิยม ค่านิยม หมายถึง สิ่งที่เป็นสิ่งที่ต้องการ สิ่งที่มีคุณค่าอันนิยมชมชอบ ยอมรับนับถือ ควรนำไปปฏิบัติ ค่านิยมที่ดีสร้างขึ้นด้วยการให้เห็นแบบอย่าง ได้ฟัง ได้เรียนรู้ คนที่ดีประสบผลสำเร็จในหน้าที่การงานและชีวิต เป็นคนที่สังคมยกย่อง เคารพนับถือ บุคคลเหล่านี้เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติตามคุณธรรมอย่างมั่นคง ส่งผลดีต่อชีวิตและหน้าที่การงาน การเห็นเป็นแบบอย่างที่ดีจึงเป็นค่านิยมที่ดีในทางคุณธรรม

(4) ขั้นที่ 4 ขั้นปฏิบัติด้วยกระบวนการกลุ่ม แม้กำหนดใจแล้วว่าต้องประพฤติตนแต่สิ่งดีงาม ในบางครั้งการหักห้ามใจ การบังคับควบคุมตนเอง มักจะมีข้อยกเว้นให้กับตนเองเสมอ จนไม่สามารถประพฤติตามข้อตกลงได้ จึงต้องมีกระบวนการกลุ่ม กล่าวคือ เมื่อรู้ว่าควรประพฤติปฏิบัติอย่างไรในเรื่องคุณธรรม ก็รวมกันเป็นหมู่ เป็นกลุ่ม ตกลงร่วมกัน จัด เป็นข้อประพฤติร่วมกัน คอยควบคุม ทักท้วง ตักเตือนกันให้ประพฤติปฏิบัติตามข้อตกลงหรือสัญญาาร่วมกัน

(5) ขั้นที่ 5 ขั้นปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง จะต้องยึดหลักในการประพฤติปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

(6) ขั้นที่ 6 ขั้นได้รับการยกย่องชมเชย เมื่อผู้ปฏิบัติได้ทำความดีตามคุณธรรมเป็นหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาและสังคมที่จะต้องออกมาแสดงความชื่นชม ยกย่อง สรรเสริญ ชมเชย เพื่อให้ผู้ปฏิบัติเกิดความรู้สึกที่จะต้องรับผิดชอบต่อพฤติกรรมของตน

(7) ขั้นที่ 7 ขั้นเกิดอุดมการณ์ เมื่อเกิดเป็นความรับผิดชอบจนแพร่หลาย ได้รับการยกย่อง เชิดชูเกียรติ ได้รับรางวัลเป็นแบบอย่างที่ดี โดยมีวิทยากรบรรยายชี้แจงให้ผู้อื่นได้ทราบถึงแนวทางปฏิบัติ จนเกิดเป็นอุดมการณ์ขึ้น และยึดเป็นหลักปฏิบัติอย่างมั่นคงและยั่งยืนสืบไป

2.3.3 พระสำราญ ปภสฺสโร และอำนาจ บัวศิริ (2559) อ้างถึงประภาศรี สีหอำไพ (2540) กล่าวว่า การพัฒนาคุณธรรมในการจัดการศึกษาด้านจริยธรรม ผู้สอนควรปลูกฝังแนวคิดที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาดังนี้

(1) การยอมรับความแตกต่างระหว่างความดีกับความชั่ว ความดีเป็นสิ่งที่ไม่ทำให้ตนและผู้อื่นเดือดร้อน คนดีย่อมเป็นที่ชื่นชมยกย่อง ผลดีผลของความดีเป็นสิ่งที่นำความสุขมาให้ ความดีที่ประพฤติปฏิบัติต่อผู้อื่นเป็นการสร้างคุณค่าชีวิตและสังคม ในทางตรงกันข้าม ความชั่วเป็นสิ่งที่นำความทุกข์กังวลใจมาให้ คนประพฤติชั่วย่อมได้รับผลของการกระทำที่นำความทุกข์มาสู่ตนเองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

(2) หลักสากลในการพิจารณา สภาพการณ์ไกลโดยรอบ สามารถนำเกณฑ์แยกแยะความดี กำหนดเป็นกฎคุณธรรมใช้ได้ เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป เป็นการประยุกต์ระบบคุณธรรมขึ้นมาใช้อย่างกว้างขวางจนเป็นหลักสากล (Universalization)

(3) ความเข้าใจในคุณธรรม มีอยู่ในจิตใจ เมื่อมีเหตุการณ์หรือความปรารถนาสามารถ

ตัดสินใจเลือกประพฤติอยู่ในขอบเขตของความถูกต้อง สร้างค่านิยมที่เสริมสร้างคุณธรรมด้วยความเข้าใจที่ถูกต้อง (Comprehensiveness)

(4) ความต่อเนื่องสัมพันธ์กันของระบบที่สร้างเสริมคุณภาพ มีแกนสารที่เป็นหลักชัดเจน มีสัมพันธ์ติดต่อกันตามลำดับ (Coherence)

(5) การวิเคราะห์วิจารณ์ความประพฤติได้ด้วยแนวทางของตนเอง เมื่อเลือกปฏิบัติสิ่งใดแล้วสามารถแยกแยะได้ว่า ตนเองได้กระทำดีตามที่เข้าใจ ในสภาวะของคุณงามความดีได้แล้ว ได้มากน้อยเพียงไร การวิเคราะห์ตนเองจะช่วยให้คุณธรรมเจริญงอกงามอย่างแท้จริง และทำให้สามารถวิจารณ์การกระทำของตนเอง (Self-Criticism) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นักศึกษา 4.0 กับการเพิ่มพูนคุณธรรมจริยธรรม ในทศวรรษที่ 21 คือ การเตรียมความพร้อมของนักศึกษาที่จะเปิดใจในการเรียนรู้ มีใจรักที่จะเรียนรู้ มีหลักของคุณธรรม จริยธรรมควบคู่ไปกับการเรียนรู้ เพื่อสร้างความสมดุลให้กับตนเอง และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยเรียนรู้จากนวัตกรรม เรียนรู้จากการพัฒนาของเทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ต สามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้ง่าย สะดวกและเรียนรู้ได้อย่างไม่มีขอบเขตจำกัด ควบคู่กับหลักคุณธรรมจริยธรรม โดยเน้นการเรียนรู้ที่นักศึกษาสามารถนำองค์ความรู้ที่มีอยู่บนโลกนำมาบูรณาการเชิงสร้างสรรค์ในรูปแบบนวัตกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ทันยุคทันสมัยควบคู่กับพฤติกรรม ที่ต้องมีคุณธรรมจริยธรรมเป็นหลักเพื่อให้เกิดการพัฒนาทั้งด้านสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ และพฤติกรรมการแสดงออกที่ถูกต้องเหมาะสม เป็นการสร้างความสมดุลของชีวิตที่จะส่งผลอย่างสมบูรณ์และยั่งยืนให้กับตัวเองได้อย่างถาวร

3. บทสรุป

คุณธรรมจริยธรรมเป็นพื้นฐานสำคัญของคนทุกคนและทุกวิชาชีพ หากบุคคลใดหรือวิชาชีพใดไม่มี

คุณธรรมจริยธรรมเป็นหลักยึดเบื้องต้นก็ยากที่จะประสบความสำเร็จ การสร้างและพัฒนาเยาวชนหรือนักศึกษาสู่ยุค 4.0 นั้น เป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับการเป็นพลเมืองดีที่มีประสิทธิภาพทั้งร่างกายและจิตใจ โดยมีความพร้อมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมที่นับวันจะยิ่งทันสมัยและเจริญก้าวหน้ามากขึ้น การเตรียมพร้อมของทุกหน่วยงาน ทุกองค์กร ต้องร่วมมือกันส่งเสริม สนับสนุน และเตรียมพร้อมให้เยาวชนได้รับการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ตามความรู้ความสามารถของตนเองได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักคุณธรรมจริยธรรมอย่างสมบูรณ์

คุณธรรมและจริยธรรมเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตอยู่ของคนในสังคม ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความสงบสุขในการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ และเป็นสิ่งที่จะต้องส่งเสริมให้เกิดขึ้นโดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่มีวิวัฒนาการความเจริญก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง และความทันสมัยในหลาย ๆ ด้าน ในสังคมปัจจุบันประเทศไทยกำลังประสบกับปัญหาวิกฤติทางสังคม ซึ่งส่วนใหญ่มาจากการขาดคุณธรรมจริยธรรมเป็นสำคัญ ดังนั้นทุกหน่วยงานต้องร่วมมือกันในการฟื้นฟูคุณธรรมจริยธรรมอย่างจริงจัง ควรรู้ว่าอะไรเป็นสิ่งที่ผิด อะไรเป็นสิ่งที่ถูก ต้อง โดยเริ่มต้นจากตนเอง ต่อมาก็เริ่มที่ผู้นำหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดจนทุกองค์กร และทุกสถาบัน (สุรยุทธ์ จุลานนท์, 2550) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนและนักศึกษา ซึ่งถือเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติ ในปัจจุบันได้มีการแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมออกมาไม่ว่าจะเป็นการหนีเรียน การทะเลาะวิวาท การแต่งกายของนักเรียนนักศึกษาที่ไม่เหมาะสม ประกอบกับการสื่อสารที่ไร้พรมแดน มีการเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายมีการเผยแพร่ข้อมูลอันเป็นเท็จที่ไม่ผ่านขั้นตอนการตรวจสอบความถูกต้องทั้งด้านเนื้อหาและจริยธรรม

การพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมนั้นเป็นส่วนสำคัญที่จะพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ พัฒนาเยาวชนให้เป็น

กำลังสำคัญของประเทศชาติ และที่สำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้เกิดขึ้นกับเยาวชนหรือนักศึกษานั้น สถาบันการศึกษาจะต้องสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนแก่นักศึกษา โดยการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรนอกห้องเรียนให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ควรเน้นด้านการส่งเสริมการสร้างบรรยากาศให้นักศึกษาเกิดความสนุกสนาน ควบคู่ไปกับการได้รับสาระจากกิจกรรม เป็นการเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นอย่างเต็มที่เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง

ดังนั้น นักศึกษา 4.0 กับการเพิ่มพูนคุณธรรมจริยธรรมจะได้มากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับการตระหนักรู้ของนักศึกษาที่จะสามารถแยกแยะสิ่งถูกผิดได้ด้วยตนเอง ด้วยหลักของเหตุและผล โดยใช้ความถูกต้องเป็นที่ตั้งในการตัดสินใจว่าสิ่งใดควรทำหรือไม่ควรทำ ทางสถาบันการศึกษาเป็นส่วนสำคัญที่จะเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการตระหนักรู้ถึงคุณธรรมและจริยธรรมนี้ ด้วยการส่งเสริมการเรียนการสอนด้านคุณธรรมจริยธรรม ในการเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง การเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ให้นักศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของสถานการณ์นั้น ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นการพลิกบทบาทของตนเองจากผู้ที่เคยเป็นคนดูอยู่รอบนอก กลายเป็นผู้อยู่ในสถานการณ์นั้นด้วยตนเอง และเป็นผู้พบกับปัญหาหรือเป็นส่วนหนึ่งของปัญหานั้นที่ได้เกิดขึ้น จะทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้และได้รับมุมมองอีกรูปแบบหนึ่งที่แตกต่างจากมุมมองของตนเอง ทำให้เข้าใจถึงสถานการณ์ได้ตามความเป็นจริง

4. เอกสารอ้างอิง

- จิราภา คำทาและสมบัติ วรินทร์นุวัตร. (2559, พฤษภาคม-สิงหาคม.). **การศึกษาคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษา คณะบริหารธุรกิจ สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ**, 9(2),
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2554). การใช้งานวิจัยนำงานพัฒนาบุคลากรในองค์กร. **วารสารการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และองค์การ**, 3 (2), 4-7.
- ดิเรก พรสีมา. (2559, 4 พฤศจิกายน). **ครูไทย 4.0**. มติชนออนไลน์. ค้นเมื่อ 7 พฤศจิกายน 2563,จาก <https://www.matichon.co.th/news/345042>.
- ปิยนันท์ สวัสดิ์ศฤงคาร. (2556). **รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมในองค์กร**. ค้นเมื่อ 22 มิถุนายน 2562, จาก <http://oknation.nationtv.tv/blog/piyanan/013/12/01/entry-1>.
- พระสราญ ปภัสสร และอำนาจ บัวศิริ. (2559,กันยายน-ธันวาคม.). **การพัฒนาคุณธรรม เยาวชนรุ่นใหม่. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์**, 3(3),
- พรนิภา จันทน์น้อย และคณะ. (2559, ตุลาคม-ธันวาคม.). **แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในจังหวัดเชียงใหม่. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น**, 10 (4), .
- พนอม แก้วกำเนิด. (2552, เมษายน - มิถุนายน). **การเสริมสร้างคุณธรรมให้ปฏิบัติได้อย่างยั่งยืน. จุลสารสำนักงาน ป.ป.ช. สุจริต**, 9(31)
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2559). **การศึกษาไทย 4.0 เป็นยิ่งกว่าการศึกษา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิจารณ์ พานิช. (2556). การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่

21. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสยามกัมมาจล.

สุรยุทธ์ จุลานนท์. (2550). การเสริมสร้างคุณธรรม

จริยธรรม และธรรมมาภิบาลในสังคมไทย.

ใน ปาฐกถาพิเศษในการประชุมสัมมนาทาง

วิชาการประจำปีครบรอบ 52 ปี คณะรัฐ

ประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร
ศาสตร์.

สำนักงาน ก.พ. (2555). คู่มือการพัฒนาและส่งเสริมการ

ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมข้าราชการ

พลเรือน. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการ

ข้าราชการพลเรือน.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2559). สกอ.

พัฒนาพัฒนานักศึกษาสู่ Thailand 4.0.

อนุสารอุดมศึกษา, 43(462), 11-13.

อนิวัช แก้วจันทน์. (2556). จริยธรรมทางธุรกิจ (พิมพ์

ครั้งที่ 2). สงขลา : นำศิลป์โฆษณา.

อ้อมเดือน สดมณีและสุภาศุภร์ จันประเสริฐ. (2554,

มกราคม). การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม :

จากแนวคิดสู่แนวทางการปฏิบัติ. วารสาร

พฤติกรรมศาสตร์, 17(1),

Ajzen, I. & Fishbein, M. (1980). Understan-ding

attitudes and predicting social

behavior. Englewood Cliffs,

New Jersey: Prentice-Hall.

Crain, W.C. (1985). Theory of Development.

New Jersey: Prentice Hall.

Kant, I. (1970). Critique of Pure

Reason. London: Macmillan

Kohlberg, L. (1976). Moral Stages and

Moralization: The Cognitive-

Development Approach. In Lickona, T.

(Ed.). Moral Development and

Behavior: Theory and Research and

Social Issues (pp. 31-53). New York, NY:

McClelland, D. C. (1963). Motivational patterns

in Southeast Asia with special reference

to the Chinese case. Journal of Social

Issues, 19(1), 6-19.

Piaget, J. (1971). The Theory of Stages in

Cognitive Development. In Green, D.R.

(Ed.). Measurement and Piaget. New

York: McGraw-Hill.

Piaget, J. (1997). Equilibration of Cognitive

Structures. New York: Viking Press.

Rotter, J. B. (1966). The Development and

Application of Social Learning

Theory. New York: Prager.

